

Մայիսի 7, 2015թ.

ք. Երևան

ԿԱՐՄԻՔ

ՏՎԽ կարծիքը «Նոր սերունդ» մարդասիրական ՀԿ-ն ընդդեմ “Իրավունք մեղիա” ՄՊԸ-ի խմբագրական խորհրդի նախագահ Հայկ Բաբուխանյանի և լրագրող Իլոնա Ազարյանի

ԳՈՐԾԻ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐԸ

2014թ. «Իրավունք» թերթի թիվ 62 (2410) համարում (հունիսի 6-9) «Ապագային» խորագրի ներքո հրապարակվել է «Երբ համասեռամուլների գրանտածիժ պաշտպանները պետական աջակցություն են ստանում» վերնագրով հոդված, որում լրագրողը ներկայացրել է իր հարցազրույցի բովանդակությունը ՀՀ սպորտի և երիտասարդության նախարարության հարցերի երիտասարդական քաղաքականության վարչության պետի հետ: Հարցազրույցի տեքստից առաջ լրագրողը զետեղել է նախաբան հետևյալ բովանդակությամբ.

«Պարզվում է, որ ՀՀ սպորտի և երիտասարդության նախարարությունը շնորհակալագրերով տարվա լավագույն կազմակերպություններ է ճանաչում նաև այն կազմակերպություններին, ովքեր կոչ են անում «հարգել մարդու իրավունքները» և «վերջ տալ հոմոֆոբիային», այսինքն՝ պաշտպանում են համասեռամուլներին: Նման հայտարարությամբ մայիսի 17-ին հանդես էր եկել «Նոր Սերունդ» մարդասիրական ՀԿ-ն, որին անցած տարվա վերջում Սպորտի և երիտասարդության նախարարությունը Շիրակի մարզում ճանաչել է տարվա լավագույն կազմակերպություն: Թե որ արժանիքների համար է հակաբարոյական մարդկային թափոնին պաշտպանող և անցյալ տարի Գյումրիում Անկախության տոնը՝ սեպտեմբերի 21-ը պացիֆիստական-տոլեռաստական ակցիայով պղծած տվյալ կազմակերպությունը ճանաչվել տարվա լավագույն, փորձեցինք պարզել ՀՀ սպորտի և երիտասարդության նախարարության հարցերի երիտասարդական քաղաքականության վարչության պետ...»□

Հոդվածը ուղեկցվել է լուսանկարով, որը տեղադրված է եղել հոդվածի կենտրոնական հատվածում, որտեղ մի խումբ երիտասարդների ձեռքին ԱՄՆ-ի դրոշմ է և «No Hate Speech» մակագրությամբ պաստառ: Նկարի ներքևի հատվածում ներառվել է հետևյալ գրությունը.

«21 սեպտեմբեր 2013. «Նոր սերունդ» ՀԿ-ն Գյումրիում փաստացի պղծում է Անկախության տոնը՝ անցկացնելով պացիֆիստական միջոցառում: Ցուցարարների ձեռքում ամենից շատ կարելի է տեսնել «No hate speech» մակագրությամբ պաստառները: Այդ կարգախոսը համասեռամուլների շահերի լոբբիստների թիվ 1 կարգախոսն է□

2014թ. հուլիս ամսին «Նոր սերունդ» հասարակական կազմակերպությունը դիմել է Երևանի Կենտրոն և Նորք Մարաշ ընդհանուր իրավասության դատարան ընդդեմ Իրավունք մեդիա ՍՊԸ-ի խմբագրական խորհրդի նախագահ Հայկ Բաբուխանյանի և լրագրող Իլոնա Ազարյանի: Կազմակերպությունը գտնում է, որ հողվածով արատավորվել է կազմակերպության գործարար համբավը՝ Քաղաքացիական օրենսգրքի 1087.1 հոդվածի հիմքով, և խնդրել է դատարանից պարտավորեցնել լրատվամիջոցին «Իրավունք» թերթում «Հերքում» խորագրի ներքո ներողություն խնդրել կազմակերպությունից, հոգուտ հայցվորի բռնագանձել 3.000.000 /երեք միլիոն/ ՀՀ դրամ որպես արդարացի փոխհատուցում և հրապարակել դատական ակտը: Դատաքննությունը ներկայումս ընթացքի մեջ է նշված դատարանում:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Թեև լրագրողական ազատությունը ներառում է հանրային հետաքրքրություն ներկայացնող դեպքերի վերաբերյալ սուր քննադատական, ցնցող, անհանգստություն պատճառող և նույնիսկ սադրող բնույթի խոսք տարածելու հնարավորություն, նման ազատությունը ազատ խոսքի խախտում չէ, եթե լրագրողը միաժամանակ գործում է բարեխղճորեն և տրամադրում է վստահելի ու ճշգրիտ տեղեկություն՝ լրագրողական վարքագծի նորմերի հիման վրա (*Շաբանովն ու Տրենն ընդդեմ Ռուսաստանի*, թիվ 5433/02, 14/12/2006, ՄԻԵԴ, § 40):

Տվյալ դեպքում լրագրողը կազմակերպությանը բնորոշել է «հակաբարոյական մարդկային թափոնին պաշտպանող» արտահայտությամբ: Փաստերը ցույց են տալիս, որ նման բնորոշումը տրվել է բացառապես այն պատճառով, որ կազմակերպությունը իր գործունեությամբ կոչ է անում հարգել մարդու իրավունքները, չտրվել հոմոֆոբիային և վերջ տալ ատելության խոսքին՝ մի բան, որն արվում է ողջ քաղաքակիրթ մարդկության կողմից: Նման պարագայում ցանկացած ողջամիտ ընթերցող կարող է հանգել հակառակ եզրահանգման. որ լրագրողը հերքում է մարդու իրավունքների պաշտպանությունը, մերժում է խտրականության, ատելության խոսքի և մարդաստյացության համընդհանուր արգելքը: Որևէ այլ եզրահանգման հնարավոր չէ հանգել նշված տեքստը կարդալիս: Լրատվության մատուցման նման եղանակը մտահոգիչ է, քանզի ստացվում է, որ լրագրողը, նույնիսկ եթե իրականում նման մտադրություն չունի, ակամայից դառնում է ատելության խոսք տարածող, քարոզում է անհանդուրժողականություն և ծայրահեղականություն: Տեղեկատվություն տրամադրելու նման եղանակը անընդունելի է, անիրավաչափ և հեռու է լրագրողական բարեխղճությունից: Այդ ամենը պետք է գնահատել նաև այն լույսի ներքո, որ լրագրողը իրականացնում է հանրային գործառույթ (հանրությանը տրամադրելով զանգվածային լրատվություն) և նման պարագայում լրագրողական նման գործունեությունը ներկայացնում է նաև հանրային վտանգավորություն □

Փաստերից նաև բխում է, որ լրագրողը մարդու իրավունքների պաշտպանությունը և ատելության խոսքի արգելքը *a priori* նույնականացրել է նույնասեռականության պաշտպանության հետ՝ առանց նման մտահանգման համար հողվածում որևէ փաստական հիմքեր առաջարկելու և ողջամիտ եզրահանգումներ ներկայացնելու: Անհասկանալի է նաև, թե ինչից ելնելով է լրագրողը եզրահանգել, որ այնպիսի համամարդկային արժեք, ինչպիսին է «ոչ ատելության խոսքին» կարգախոսը նույնասեռականների իրավունքների պաշտպանության «թիվ 1 կարգախոսն է», որ այդ կարգախոսը քարոզում է պացիֆիզմ, որն էլ իր հերթին պղծում է ՀՀ անկախության տոնը: Նման մտահանգման համար չի ներկայացվել որևէ բացատրություն, մեկնաբանություն, փաստական հիմք կամ աղբյուր (գիտական, իրավական, հասարակական, և այլն), որոնք հակառակ դեպքում կվկայեին, որ լրագրողը նախորոք ուսումնասիրել է խնդրո առարկա երևույթը, հիմնվել է օբյեկտիվ տվյալների վրա, դրանց հիմա վրա կազմել լրատվական նյութ ու տարածել հանրությանը: Լրատվության մատուցման նման եղանակը ոչ ավելին է, քան անպատասխանատու լրագրության օրինակ □

Խորհուրդը գտնում է, որ հողվածում հնչեցվել են արտահայտություններ ու կոչեր, որոնք ծայրահեղականության, ատելության խոսքի դրսևորումներ են: Մինչդեռ դատարանը այդ հանգամանքը քննության առարկա չի դարձրել, թեև հայցվորները այդ հարցը հստակորեն բարձրացրել էին իրենց հայցում □

Անկասկած է, որ նշված հողվածով հողվածագիրը իրականացնում էր ազատ արտահայտվելու իր իրավունքը: Այդուհանդերձ, ազատ խոսքի պաշտպանության ոչ մի կառուցակարգ չի տարածվում ատելության խոսքի վրա: Անհրաժեշտ է տարբերակել ցնցող, անհանգստություն պատճառող և նույնիսկ սադրող բնույթի քննադատական խոսքը այնպիսի խոսքից, որը ծայրահեղականության դրսևորում է և որպես այդպիսին սերմանում ու քարոզում է ատելություն: Առաջինը պաշտպանված է ազատ խոսքով, իսկ երկրորդ՝ ոչ: Քաղաքակիրթ ազգերի կողմից ատելության խոսքը բացառվում է իսպառ առանց որևէ բացառության: Այս մտեցումն է ամրագրված նաև միջազգային իրավունքում, որը ատելության խոսքը աստիճանաբար ճանաչում է որպես միջազգային իրավունքի սովորույթային նորմ □

Ինչ վերաբերում է Մարդու իրավունքների եվրոպական կոնվենցիային, ապա վերջինս ատելության խոսքը արգելում է երկու նյութաիրավական հիմքերով՝ Կոնվենցիայի 17-րդ հոդվածի հիմքով (իրավունքների չարաշահման արգելում), ըստ որի ատելության խոսքը ժխտում է Կոնվենցիայի հիմքում ընկած արժեքները, և Կոնվենցիայի 10 կամ 11-րդ հոդվածների երկրորդ մասերի հիմքով (պետական անվտանգություն, հասարակական անվտանգություն, այլոց իրավունքներ, և այլն) □ Այնպիսի արտահայտություն, ինչպիսին է «գրո հանդուրժողականությունը», ինչպես նաև հողվածի ողջ համատեքստը, որով կոչ է արվում լիակատար անհանդուրժողականություն դրսևորել կոնկրետ անձանց նկատմամբ, ընդհուպ նրանց լիակատար սեգրեգացիան հասարակությունից, անհամատեղելի է ժողովրդավարական արժեքների, «իրավունքի գերակայության» և «քաղաքացիական համերաշխության» գաղափարների հետ, որոնք ամրագրված են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության նախաբանում:

Հատկապես խնդրահարույց է այն հանգամանքը, որ տվյալ դեպքում լրատվամիջոցը ոչ թե տրամադրել է հարթակ ատելության խոսքի տարածման համար, այլ հենց ինքն է հանդիսացել նման խոսքի հեղինակ: Առավել խնդրահարույց է, որ լրագրողը մինևույն ժամանակ հանդիսանում է տվյալ լրատվամիջոցի խմբագրական քաղաքականությունը մշակող անձ, որի ուժով վերջինս ոչ միայն ստանձնում է առավել լայն իրավունքներ, այլ նաև պարտականություններ Սահմանադրությանը, օրենքներին և լրագրողական վարքագծի նորմերին իր գործունեությունը համատեղելու հարցում □

Տեղեկատվական վեճերի խորհուրդ

Շուշան Դոյոյան (Խորհրդի քարտուղար) - Ինֆորմացիայի ազատության կենտրոնի նախագահ

Մանանա Ասլամազյան - «Լրատվության այլընտրանքային ռեսուրսներ» ծրագրի տնօրեն

Բորիս Նավասարդյան - Երևանի մամուլի ակումբի նախագահ

Արամ Աբրահամյան - «Առավոտ» օրաթերթի գլխավոր խմբագիր

Արա Ղազարյան - «Արնի Քնսալթ» փաստաբանական գրասենյակի փոխտնօրեն

Գեղամ Վարդանյան - Մեդիա Մեդիա նախաձեռնությունների կենտրոնի պրոդյուսեր